

Influencing Individuals

פרשת לך לך תש"פ

GENESIS

12 / 1-5

PARASHAS LECH LECHA

HASHEM said to Abram, "Go for yourself from your land, from your relatives, and from your father's house to the land that I will show you. ²And I will make of you a great nation; I will bless you, and make your name great, and you shall be a blessing. ³I will bless those who bless you, and him who curses you I will curse; and all the families of the earth shall bless themselves by you."

⁴So Abram went as HASHEM had spoken to him, and Lot went with him; Abram was seventy-five years old when he left Haran. ⁵Abram took his wife Sarai and Lot, his brother's son, and all their wealth that they had amassed, and the souls they made in Haran; and

2

הַנְּפֹשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ — The souls they made. The souls refer to those whom they had converted to faith in Hashem, for Abraham converted the men and Sarah the women. According to the simple meaning, however, it refers to the servants they had acquired (Rashi), who agreed unanimously to accompany Abraham on his mission (Radak).

3

66 INFINITY OF TORAH

In addition, we must analyze how Avraham was so successful in these efforts. In contrast to Avraham, there was another great man several generations earlier who did not achieve nearly the same degree of success. That man was Noach, who spent 120 years building the Ark. Throughout that time, Noach warned his contemporaries of the impending flood and admonished them to mend their ways, yet not a single person heeded his warnings.³⁶ The Torah itself attests that Noach was a perfectly righteous human being,³⁷ yet we find that his efforts to promote change were completely ineffective. What made Avraham succeed where Noach failed?

שם ברש"י: "אשר עשו בחרן - שהכניסם תחת כנפי השכינה כו' ופשוטו של מקרא עבדים ושפחות שקנו להם". רש"י הקדים הדרש לפשט - לומר שהדרש טמון בפשט. דהיינו, מה שכתב רש"י קודם "שהכניסם תחת כנפי השכינה" הוא הדרש, זהו גם הטעם בפשט. מה שקנו עבדים היה על מנת לגיירם.

וכוננת אברהם היתה ודאי לפי הדרש, לגיירם, אלא שבחצונות נשאר הדבר כקניית עבדים ושפחות גרידא. אצל גדולים תמיד נשארת הפשטות. אדם יכול להיות גדול, אמנם כלפי חוץ צריך הוא לשמור על פשטות.

5

זאת לך לך ליעקב צנ

We find עשה used in the sense of "acquiring," but in those cases the conception of "acquiring" lies not in the verb עשה, but in the object added to it: כבוד, חיל, and the like. Here, however, the object is נפש; the meaning of עשה, then, is as our Sages say: to make, to create anew (Bereshis Rabbah 39:14). The souls "made anew" by Avraham were members of his household, his servants, who also attached themselves to him spiritually. This we can see from the case of Eliezer, Avraham's servant, who was a true צדק גר. Avraham exerted an influence on those who gathered around him, and they attached themselves to him forever. The importance of this influence becomes clear by comparison with the case of Lot. Initially, Lot, too, was influenced by Avraham, but the attachment was not permanent.

וברש"י: "אשר עשו בחרן, שהכניסו תחת כנפי השכינה אברהם מנייר את האנשים ושרה מוגיירת הנשים ומעלה עליהם הכתוב כאילו עשאום (לכך כתיב אשר עשו), ופשוטו של מקרא עבדים ושפחות שקנו להם כמו (שם ל"א) עשה את כל הכבוד הזה (לשון קנין) (במדבר כ"ד) וישראל עושה חיל לשון קונה וכונם. וכן בתרגום די שעבירו לדאורייתא", וי"ל

5c

והכניסו תחת כנפי השכינה וקרבתם לעבודתו ית' עשה מ"נפשות" הרבה נפש אחת, והיינו "ואת הנפש אשר עשו בחרן".

5b

הנפשות אשר עשו בחרן, ומאי "את הנפש" [ושמא י"ל דבתורת קנין דידיה] הרי הכל קנין אחד, ושפיר שייכא לשון יחיד]. אלא היינו שע"י שהפרישם מע"י

דיש דיוק בקרא דאינו כפשוטו דקרא אעבדים ושפחות אלא די שעבדו לדאורייתא, והוא עפי"ד רש"י (בראשה מ"י כ"ו): "מצאתי בויקרא רבה עשו שש נפשות היו לו והכתוב קורא אותן נפשות ביתו לשון רבים לפי שהיו עובדין לאלהות הרבה יעקב שבעים היו לו והכתוב קורא אותן נפש לפי שהיו עובדים לא-ל אחד", וה"נ הול"ל את

9

נחיה יוצר תורה ועושה את עצמו. וכך אמרו חז"ל עה"פ "אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם — א"ר המא ב"ר חנינא אם שמרתם את התורה הייתי מעלה עליכם כאילו אתם עשיתם עצמכם ועשיתם אותם. א"ר חנינא בר פפי אמר להם אם שמרתם את התורה הייתי מעלה עליכם כאילו עשיתם עצמכם ועשיתם אותם" (ויקרא פ"ה ו'). השומר תורה למעשה נחשב לו כאילו יצר את המצוות עצמן. כי כך הוא: קיום המצוות בפועל בשלימות דורשת עמידה בנסיגות רבים וכוונה רבה וקדוק על כל פרט, עד שקיום המצוה היא יצירה שלימה של האדם, ולעומתה המצוה הכתובה בשלחן ערוך היא עדיין "בכח".

ועוד זאת כי האדם המקיים המצוות נחשב לו כאילו עשה את עצמו מחדש, ואכן המקיים מצוות בשלימות נהפך לאיש אחר. בלי מצוות הוא "אדם בכח"; המעלות הגנוזות בנשמתו אינן יוצאות אל הפועל, כי רק המצוות הן הן סוד התוצאה אל הפועל הגמור. הוי אומר, כי המפתח לכל העבודה ולכל שלימות הוא המעשה, (עיי' בזה דעת חכמה ומוסר ח"ג, עמ' קנז, רט וכו', רמד וכו').

[ג]

18

"נעשה אדם"

ללמד אחרים להיות אדם

אמנם מצינו פירוש נוסף על מה שאמך הקב"ה: "נעשה אדם", שהכוונה בזה כי כמו שהקב"ה ברא את האדם, כן מוטלת החובה על כל אחד מישראל לברוא אדם, על ידי שילמד מתורתו לאחרים ויחזירם בתשובה שאז נחשב כאילו ברא אותם, כמאמרם ז"ל (סנהדרין צ"ט): "אמר ריש לקיש, כל המלמד את בן חבירו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו, שנאמר (בראשית יב ה): "ואת הנפש אשר עשו בחרן". ומפרש המהרש"א בחידושי אגדות (שם):

"הנפש שזכר הוא נפש אדם אשר עשו, כן טרם היותו יודע דרכי התורה מותר אדם מן הבהמה אין, ובידיעתו דרכי התורה הגדל יצירתו מכל שאר בעלי חיים ונעשה אדם שזאת היתה תכלית בריאתו".

וכן מצינו עוד (תוספתא הוריות פ"ב ז):

"מנין שכל השונה פרק אחד לחבירו, מעלה עליו הכתוב כאילו הוא יצרו ורקמו והביאו לעולם, שנאמר (ירמיה טו יח) ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה, כאותה הפה שורק נשמה באדם הראשון, כך כל המכניס בריה תחת כנפי השכינה, מעלין עליו כאילו הוא יצרו ורקמו והביאו לעולם".

הרי לנו פירוש חדש במאמר הקב"ה: "נעשה אדם" בלשון רבים, שהקב"ה מבקש בזה מכל אחד: "נעשה אדם", כמו שאני בראתי אדם כן מוטלת עליך החובה לברוא אדם, על ידי שתקרבם בדרכי התורה, שאז מעלה עליך הכתוב כאילו עשאו. זהו שכתוב (איוב ה ז): "כי אדם לעמל יולד". ופירש ב"עבודת ישראל" (אבות פ"ב מ"ח ד"ה רבי יוחנן) כי לעמ"ל נטרקון לילמוד על מנת לילמד.

ולפי האמור הביאור בזה, כי על ידי זה הוא מקיים מאמר הקב"ה: "נעשה אדם".

והנה כאשר נתבונן נראה, ששני הפירושים קשורים זה בזה בקשר אמיץ בל ימוט, כי באמת אין האדם יכול להשלים עצמו כראוי בבחינת "נעשה אדם" כפירוש הראשון, רק אם הוא מתקן גם אחרים לקרבם לדרכי התורה בבחינת "נעשה אדם" כפירוש השני, וראיה לדבר ממה שאמרו חז"ל (סנהדרין צ"ט):

ביאור נפלא על כך מצינו ב"ישמח משה" (פר' בראשית על הפסוק ויאמר אלקים נעשה אדם), על פי מה שדקדק בעל ה"עקרים" (מאמר ג פ"ב) למה ביצירת כל בעלי חיים נאמר: "ויקרא אלקים כי טוב", ואילו ביצירת האדם מבחר הנבראים לא נאמר בו כי טוב. וביאר הענין, כי אצל כל בעלי חיים אין בהם שום שלימות חוץ מעצם מציאותם בעולם, נמצא שברגע שנבראו בעולם כבר נשלם בהם תכלית מציאותם לכן נאמר בהם כי טוב.

אבל מין האדם אין בא לידי שלימותו רק על ידי עצם המצאו בעולם, שהרי האדם הוא בעל בחירה והוא צריך לעמול קשה עד שיגיע למדרגת אדם להיות מותר על הבהמה, ואם ירדוף ח"ו אחרי מראה עיניו ויעטוק רק בעניי הבלוי עולם הזה הרי הוא נמשל כבהמות, לכן לא כתיב בו כי טוב להורות שעדיין אין הוא בשלימות, אלא הוא צריך לעבוד קשה עד שיגיע להיות בבחינת כי טוב.

לפי זה מבאר ה"ישמח משה" מאמר הקב"ה: "נעשה אדם" בלשון רבים, כי תואר "אדם" מורה על שלימות ועילוי שיש לאדם על הבהמה כמאמרם (יבמות טא.): "אתם קרויין אדם ואין העכו"ם קרויין אדם". נמצא כי לא יתכן לומר: "אעשה אדם", כי זה מורה שהקב"ה ברא את האדם בשלימות בלי שיצטרך להשלים עצמו. לכן בחר הקב"ה לומר אל כל אדם: "נעשה אדם", כלומר אני ואתה נעשה אותך לאדם, כי על ידי שיעמול האדם להשלים עצמו יעזור לו ה' שיגיע למדרגת אדם, כמאמרם (קידושין ל:): "יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום... ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו" עכד"ק.

לח פרקי ספר בראשית תורה

אלו הגרים אשר גיירו, ואם כן שגיירו למה אמר עשו אלא ללמדך שכל מי שהוא מקרב את העובד כוכבים ומגיירו כאילו עשאו (רש"י) כמו"כ הלומד תורה עושה עצמו שבלא תורה הוא כגולמי כלי, וע"י תורה מתקן ועושה ומצינו "לעשות כל דברי התורה הזאת" - שמעלה עליו הכתוב כאילו עשאו שע"י למוד וקיום תורת ה' מוציא הכל לפועל לעולם העשי' - וכן בעשיית עצמו - שמוכן בו הכה, אבל עליו לגמור ולתקן ולעשות עצמו - כמו בג' שהכח מוטמן בו - אבל טעון עשי' של הגירות בפועל

אבי המוציאים אל הפועל היה אאע"ה. הרבה חכמים גדולים הגיעו להכרות אמיתיות, אך לא הוציאו אותן לכלל מעשה. או שהסתפקו בחכמתם או שנכשלו בכיצוע ההכרה. ובוא ורואה עד היכן הדברים מגיעים: אברהם וזה לגילוי שכינה, ותוך כדי ההתגלות ראה שלשה ערבים עומדים, ומיד ביקש מהקב"ה: "ויאמר אד' אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך" (תחילת וירא) וקבע בזה הלכה: "גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה" (שבת קכז ע"א), ובאמת הקב"ה המתין לו. שכתוב אחרי פרידת המלאכים "ואברהם עורנו עומד לפני ה'", וזה תיקון סופרים שהיה צריך לכתוב "וה' עורנו עומד על אברהם" (שם, שני). הרי קבלת פני שכינה היא תכלית תקות אדם ופסק אאע"ה הלכה כי הכנסת אורחים שהוא מעשה קטן ויבש, גדולה ממנו, ומסתמא זהו גם כבודו ית' שיפנה מההתגלות אל המעשה. והווי היסוד: מעשה פשוט של הכנסת אורחים הוא הוצאה אל הפועל הטוב לעומת גילוי שכינה. ומעשה עדיף! כמה שאדם מוציא דברים מהכח אל הפועל הוא נחיה יוצר חדשות. הוא

ואת הנפש אשר עשו בחרן (יב, ה).
 בע"ז (ט) מובא: "תדב"א ששת אלפים שנה הוי העולם, שני אלפים תהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח. שני אלפים תורה מאימת? אי נימא ממתן תורה עד השתא ליכא כולי האי וכי אלא מ,ואת הנפש אשר עשו בחרן" — ומתרגמינן — השעבידו לאורייתא (רש"י). וגמירא דאברהם בההוא שעתא בר המשיח ותרתי הוה". שנות התורה לא התחילו איפוא לא מעת לידת אברהם אף לא מעת שהגיע לגיל ג' שנים שאו הכיר את בוראו וניתח את אלילי תרח אביו, ואף לא מעת הנסיון הגדול של כבשן האש, שהם נכללו בשנות תהו, אלא הן התחילו מן העת שעשו נפשות, אברהם גייר את האנשים ושרה גיירה את הנשים (רש"י). מזה אנו לומדים כי היסוד והעיקר של התורה והיהדות, הוא לא מה שהאדם לומד בעצמו, אף לא הנסיונות הגדולים שהוא עומד בהם, אלא מה שהוא מלמד לאחרים ומשעבד אותם לאורייתא, כמו שנאמר: "גדול המעשה יותר מן העושה" (ב"ב ט). החובה הכי נשגבה והכי קדושה המוטלת על כל אחד ואחד מישראל היא, להעמיד דור בא שימלא את מקום דור הולך, או "האייץ לעולם עומדת" (קהלת א). עם ישראל שנקרא ארץ יעמוד לעולם, חי וקיים לנצח, כמובא במדרש (קה"ר יא, ח) על הפסוק, "אם ימלאו העבים גשם על הארץ יריקו" (שם), "אם ימלאו ת"ת תורה על ישראל יריקו שנקראו איין, שנאמר (מלאכי ג), כי תהיו אתם איין חפץ". כן אנו מוצאים, כי כאשר ה' אמר על אברהם, "כי ידעתיו" (בראשית יח), אני אוהב אותו, הוא מנגק את אהבתו, למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחרי ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט", זה היה הציון הכי גבוה שהקב"ה ציין את אברהם, וזה תפס מקום חשוב יותר מכל יתר מעשי אברהם והנסיונות שנתנסה בהם.

"אמר ריש לקיש, כל המלמד את בן חבירו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו, שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן... רבא אמר, כאילו עשאו לעצמו שנאמר ועשיתם אותם, אל תקרי אותם אלא אתם". הרי מבואר מדברי רבא בהוספתו על דברי ריש לקיש, כי המלמד את בן חבירו תורה, לא רק שמעלה עליו הכתוב כאילו עשה את חבירו, אלא מעלה עליו הכתוב כאילו עשה את עצמו, כי רק אחרי שמקרב אחרים לתורה נחשב כאילו עשה את עצמו.

הנה כי כן זכינו להבין ההבדל הגדול, בין עבודתו בקודש של נח איש צדיק תמים ובין עבודתו בקודש של אברהם אבינו הראשון, כי נחלקו בהבנת מאמר הקב"ה: "נעשה אדם" בלשון רבים, נח הבין פירוש מאמר זה כפירוש היישמח משה. שהקב"ה מבקש מן האדם שיחד עם הקב"ה יעשה את עצמו, ולכן אכן היה איש צדיק תמים ועשה את עצמו.

אולם אברהם אבינו הבין עומק ציווי "נעשה אדם", כי כדי שישלים אדם את עצמו כפירוש הראשון, בהכרח שיקרב גם אחרים לדרך התורה כפירוש השני, כי רק אז נחשב כאילו עשה את עצמו בשלימות, ואכן מי לנג גדול מאברהם שעשה כן בפועל, שהרי עליו ועל שרה נאמר: "ואת הנפש אשר עשו בחרן". ופירש בתרגום אונקלוס: "וית נפשתא דשעבידו לאורייתא בחרן".

SPIRITUAL RESUSCITATION

The Torah informs us that "Avram took his wife Sarai, his nephew Lot, and all the property they had gathered, as well as all the people they had made in Charan, and they headed toward Canaan, and they came to Canaan" (Bereishis 12:5).

Rashi explains that the phrase "the people they had made" refers to the numerous converts Avraham and Sarah had recruited in Charan. Despite their banishment from Ur Kasdim for disseminating monotheism among the pagans, they continued their aggressive "outreach program" in Charan and enjoyed unprecedented success there. By the time they reached Canaan, Avraham and Sarah had become the spiritual leaders of a movement that professed belief in the One God.

Because belief in any deity other than God is tantamount to spiritual death, the Torah refers to these disciples as "the people they had made" — by introducing them to belief in God, Avraham and Sarah revived them spiritually, as though they had created them anew.

שיעורי חומש פו

וברש"י: "אשר עשו בחרן — שהכניסן תחת כנפי השכינה כו' ומעלה עליהם הכתוב כאילו עשאו". הכוזרי (מאמר שלישי, ט) מסביר את ההבדל בין תורה לשאר הדתות. התורה היא הגוף החי עצמו, ושאר הדתות הם ציור, תמונה, אבל ללא חיות. אצל גוים הדת היא טקסים ופולחנים לאיחוד העדה, מכל מנהג עושים טקס יבש, ותו לא, כי זה ציור ודוגמא. אולם ביהדות אין טקס ופולחן. יש לנו ברית מילה, פשוטו כמשמעו

- כריתת ברית עם הקב"ה. יש לנו תפילין, לא טקס הנחתן ולא פולחן, אלא אות הצטיינות, החיות שבדבר. לכן האנשים והנשים שנתגיירו ע"י אברהם ושרה נקראים "הנפש אשר עשו", כאילו עשאו ממש.

ולפי"ז נוכל להבין מזה שכתוב (יבמות מח, ב) "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי" וקראו ממש כקטן שנולד, כי כשאדם נכנס תחת כנפי השכינה הוא נכנס לברית עם הקב"ה. הוא מתחיל חיים חדשים.

12 צדיק שדואג רק לעצמו מסוכב עם בהמות וחיות

כיון שבאנו לידי כך, יאיר לנו להבין דברי היש מרבותינו שדרשו את נח לגנאי: "לפי דורו היה צדיק ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום". כי נתכוונו ליישב בזה קושיא עצומה, הלא אחרי המבול נכחדו כל יושבי תבל וישאר אך נח ובניו, נמצא כי נח איש צדיק תמים זכה בגודל צדקותו, שממנו יצאו כל בני עולם שחיים וקיימים עד היום הזה, וביניהם מבחר היצור האנושי כלל ישראל. לפי זה יש לתמוה, מדוע לא זכה נח איש צדיק שהציל את כל העולם מכליה, להיחשב לאבינו הראשון של כלל ישראל כפי שזכה אברהם אבינו להיות היהודי הראשון בעולם.

לפן כדי ליישב קושיא זו דרשו לגנאי: "לפי דורו היה צדיק", כי לפי דורו מי שקיים הפירוש הראשון של: "נעשה אדם" בלשון רבים, שהקב"ה מבקש מן האדם שיעשה את עצמו על ידי שיעסוק בתורה, הנה הוא נחשב לצדיק, "ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום", כלומר מה שעשה רק את עצמו לא היה נחשב לכלום, כי תכלית הבריאה היא שהאדם יעשה ויברא אחרים, על ידי שילמדם דרכי התורה בבחינת: "ואת הנפש אשר עשו בחרן", לכן אילו היה בדורו של אברהם היה משיג, כי מה שעשה רק את עצמו ולא השגיח על בני דורו: "לא היה נחשב לכלום", כי אי אפשר להשלים את עצמו כראוי אם אינו מקרב אחרים לדרך התורה.

ברוחניות אפשר ליצור יש מאין

ואת הנפש אשר עשו בחרן (יב. ה)

אונקלוס מתרגם: "זית נפשאת דשעבידו לאוריתא". ויונתן מתרגם: "זית נפשאת די גיירו".

ונראה ששני התרגומים 'דשעבידו לאוריתא', 'גיירו נפשות' מכוונים לדבר אחד, כדאיחא במדרש רבה (לט. י"א) "אם מתכנישים (- מתכנסים) כל באי עולם אפילו לברוא יתוש ולהטיל בו נשמה - אין יכולין". וכונת הדברים, שאין שייך לומר את הנפש אשר עשו, שהרי אי אפשר ביד האדם לעשות נפש, ולכן בהכרח הכוונה היא נפשות אשר גיירו.

כי אמנם דבר זה אינו נמצא במובן הגשמי, במובן הגשמי אין ביכולת האדם להיות בורא ויוצר אפילו כל דהו, אפילו יתוש אחד, דבר זה הוא למעלה מיכולת נברא.

אבל לעומת זאת בשטח הרוחני הרי זה אפשרי, אם מקרבים נפש אחת תחת כנפי השכינה, הרי זו יצירה ובריאה ממש של יש מאין, וזה ביכולתו של אדם.

לפעמים עומד לפני הרב והמחנך תלמיד שגראה כקשה לפיצוה, ובטעות אפשר להתיאש ממנו ולומר 'מה כבר יכול לצאת ממנו'. מאבי האומה הישראלית למדנו שהעמדת תלמידים הוא בריאה של ממש, יצירה של יש מאין, גם תלמיד הגראה כאיך מוחלט - ניתן לבנות אותו ולהעמידו וליצור ממנו יצירה רוחנית נפלאה.

מעשה נצא ונחשוב, היש כר נרחב ומשובח יותר לפעולות הבריאה משרה החינוך, הלא כל מחנך בישראל עומד בפני החזרנות הנשגבה להיות בעצמו בורא עולמות. הלא כל תלמיד שרבו טורח ושוקד לחכמו ולגדלו בתורה ויראת שמים, מהווה עולם מלא, יצור חדש, בריאה בפני עצמה, ואם התלמיד נברא, המלמדו בורא, ויוצר יש מאין.

נמצא אפוא, שהעוסק בחינוך ילדי ישראל, לא זו בלבד שזכותו גדולה ומשכורתו שלמה, כדברי חז"ל על הכתוב (וינאל יב. ג) "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד" (ראה בבא בתרא דף ח ע"ב), אלא שדברך זו נעשה בורא במהותו וכך מגשים לפי ערכו את היעוד הנשגב שלכך נוצר, ודבק במעשיו ית' כבורא. [השווה עם לשונו הזהב של מרן החו"א זצ"ל במכתב לחמנכים, (קובץ אגרות ח"א ע"ג): בשביל לברוא אדם כשר, ומה גם תלמיד צריך השתדלות ושקידת מפקחים במסירת לב].

אמרנו שהרב בורא יש מאין, ואולי הביטוי אינו מדויק, אף ילד יהודי אינו בבחינת אין, מפני שמלידתו גזו בו ניצוץ אלוקי. מהכתוב "צור לבבי וחלקי אלקים" (תהלים עג. כו) דרשו חז"ל (ילק"ש ירמיה רמו רע"א) שהקב"ה הוא ליבם של ישראל, בתוך הלב של נפש מישראל נמצא, כביכול, הקב"ה בכבודו ובעצמו, ותפקיד המחנך אינו כי אם לחשוף את הנקודה הגנוזה והרדומה לפעמים מתחת לקליפה החיצונית, ולהוציאה מן הכוח אל הפועל, להפיח בה נשמת חיים. כתוצאה מוחשפת הנקודה, עתיד להיברא האדם הכשר, הירא ושלם, בר אוריין ובעל תריסין. [וראה עוד במאמר ט"ו].

חשיפה זו - כיצד, לא בשלילת הרע גרידא, לא בתוכחה ובשבט מוטר בלבד, כי אם בעיקר על ידי קירוב הלבבות אל האור והטוב, הסור מרע בחינוך תורתי צריך לבוא מכוח העשה טוב. המחנך ישקוד בהתמדה להעשיר את נפש התלמידים ברגש ובהבנה בחשק התורה, להרויב את ידיעותיהם בתורה שבכתב ושבכל פה, להפרות את מחשבתם בדברי תורה, לגבש בתוכם הלכי מחשבה טהורים והשקפה תורתית מוצקה, עד שממילא יהיו נמשכים אל הטוב והנאצל כצמחים המתמשכים לעבר השמש. חינוך במובן חיובי, המתבטא בהקניית נכסי יסוד תורניים, משמש ערובה למדות בסיסית טובה שתאריך ימים.

סימוכין לדברינו יש למצוא באבחנה שמזכיר הספורנו (סוף פרשת בראשית) ביחס לאלה שזכו ללמוד ולא זכו ללמד. למרות העובדה שהיו מוכיחים את בני דורם, אין זה בגדר ללמד; וזה, אף על פי שהוכיח על המעשים המקלקלים, לא הורה אותם לדעת הא-ל ית' וללכת בדרכיו, אף על פי שהיה צדיק תמים בעיני ובמעשה.

מחנך אינו נקרא מי שמוחזר בלבד את תלמידיו להימנע מדברים שליליים ומוכיחים על מעשה שלא בדת, אלא דווקא מי שמאיר לפניהם הדרך מה טוב, מי שפותח להם את צינורות המח והלב, עד שיהיו דבקים בתורה בכוחות עצמיים.

מדברי התרגום כאן רואים, שאדם המסייע ביד גויים להתגייר או ביד יהודים לחזור בתשובה - נחשב לו כאילו בראם ממש, ובפנימיות יתכן שזוהי זכות גדולה אף יותר מהזכות שיש לאדם מילדיו, שכן על ילדיו יש לו גם רצון עצמי שייכנסו תחת כנפי השכינה מחמת אהבתו אותם, מה שאין כן בזרים, ובפרט גרים, שאין להם שייכות אליו כלל, וממילא כשמקרבם תחת כנפי השכינה, כוונתו במעשהו בודאי הרבה יותר לשמה. ומבואר כאן שבמה שהכניסם תחת כנפי השכינה, נחשב לו כאילו עשאם, והיינו שהם כילדיו ממש, כאילו ילדם בעצמו, ולא זו בלבד אלא גם הרויח בזה שלא היתה לו כלל נגיעה עצמית במה שקירבם.

והרי אמרו חז"ל (קידושין דף מ ע"א): "מאי ילחושבי שמו' (מלאכי ג. טו)? אמר רב אסי: אפילו חשב אדם לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה", וא"כ שבמחשבה בלבד נחשב לו כאילו עשאה ממש, הרי שקיים את המצוה ממש, והרויח בזה גם את ענין הפניות והנגיעות, שכן בדבר הנעשה במחשבה בעלמא לא ייתכנו כלל פניות ונגיעות, כי הדבר לא קיים במעשה רק במחשבה, וכאן אפילו במעשה אין פניות, וכמו שנתבאר, וא"כ הרויח שתייהו, שגם עשה מעשה וגם לא היה בפניות.

לכן, כמה גדול הוא הענין לסייע בידי אנשים להתקרב תחת כנפי השכינה, וזאת מכמה טעמים: ראשית משום שנחשב לו כאילו ילדם, ועוד שבבנים שלא ילדם ממש אין פניות כלל, וממילא מצוותו שלימה יותר. ומשמע מכאן, שסגולה גדולה היא למי שח"ו לא זכה לפניו בטן, שיקח על עצמו לעסוק בקירוב אנשים תחת כנפי השכינה, כי נחשב מעשה זה כעסק בפריה ורביה בעולם, וכשיראה הכורא יתברך שמתאמץ הוא לעשות את רצונו בעולם - יעזרו להוציא את רצונותיו ושאיפותיו מהכת אל הפועל.

[א] בספר 'חשבון הנפש' (אות קעב) כתב, כי אברהם אבינו ע"ה היה כמו האילן "אקאציא", המשלח ענפים רבים לכל צד ומטים אחת אחת את קצותיהן עד שחורין ומשריטין בארץ ומוציאין מתוכה אילני תולדות וכו', עד ש"אקאציא" אחד יכול להצמיח

יערות גדולות. הוא סודם של האבות הק', וזה היה כל עסקם בכל ימי חייהם, ע"כ. וכן כתב הרמח"ל (ידוך עז חיים) "שעל האדם לחשוב תמיד מה עשו אבות העולם שכן חשק ה' בהם, עבודת האדם היא להיות מפרה ומרבה, אל לו להיות יחידי בשום אופן, אלא תמיד להנות מוליד ומצמיח ומגדל לכל סביבותיו, יהא ממלא את הארץ ויהא ברכה"71.

33. אָשֶׁל - AN 'ESHSEL.' The meaning of this word is a matter of dispute between Amora'im Rav and Shmuel interpret "eshel" differently. One says it means an orchard from which to bring fruits for guests at the meal. And one says it means an inn for lodging, and in it were all sorts of food. And we have found the word "planting" used regarding tents, - "And he will 'plant' the tents of his palace."

AND THERE HE PROCLAIMED, ETC. By means of that eshel, the Name of the Holy One, Blessed is He, was proclaimed as after they would eat and drink, [Abraham] would say to them, "Bless Him of Whose you have eaten. Do you believe that you have eaten of that which is mine? Of that which belongs to Him Who spoke and brought the universe into being - you have eaten."

24

ishnah 22

201 | פרקי אבות פי"ה

If one has a good eye, an humble temperament, and a lowly spirit, he is of the disciples of Abraham our father.

These were truly Abraham's characteristics. A "good eye," we know, denotes a generous sense of benevolence, a wish to let and help others live, a joy at finding or making the world a bit happier.

25

R. Zweig

RESISTING CONTROL

The Talmud reveals³⁸ that Noah attempted to change the people of his time by condemning their misdeeds and warning them of the consequences of their sins. A human being, he declared, cannot simply do as he pleases; the Master of the Universe has rules and He will mete out punishment to those who violate them.

In effect, this is the message that many parents automatically convey to their children: "my house - my rules." The message the child receives is that he is a guest in his parents' home, with no intrinsic rights or privileges whatsoever. While this may be true, it is not a message that anyone particularly wants to hear.

When a child hears these words, his natural reaction is to accept his plight with reluctance. A child recognizes that he lacks the wherewithal to live on his own and he must accept his parents' authority, but he will do so with resentment. Rather than empowering the child, the message serves to put him down.

This is precisely why the people of Noah's day were not receptive to his message. Noah sought to convey a message that no human being wants to hear: The world belongs to Hashem who has enacted rules that every person must follow and no one has the right to do as he pleases. For 120 years, Noah worked every day to pound that message into his contemporaries' consciousness, yet no one was convinced to make a change. The reason for that was simple: A human being would rather do as he wishes and die in the process than live a life controlled by a higher force.

This aspect of the human condition, in fact, can be traced back to the progenitor of the human race. When Adam HaRishon was

created, Hashem gave him a single directive: not to eat the fruit of the Eitz HaDaas.³⁹ Had he been told that the fruit was poisonous, and that consuming it would be deadly, Adam would likely have been able to resist the temptation. But instead he was commanded not to eat the fruit - and being controlled in such a way goes against the very nature of a human being. Rather than obey this Divine directive, Adam's instinct was to do as he pleased, even if it would cost him his very life.

22 פ"ה א"ש

בענין חשיבות המקרב את האדם לדרך ה', ראיתי להביא בזה מאמר שכ' רבינו ירוחם זצ"ל, בספר דברים (א-ג) על הפסוק "הקהל את העם האנשים והנשים והטף", וברש"י - האנשים ללמוד, והנשים לשמוע, הטף למה באו? לתת שכר למביאייהם (הגניג ג ע"א). מפשטות הלשון של "לתת שכר למביאייהם" משמע לכאורה שהשכר שבכאן הוא אמנם על ענין ההבאה לבד, וכן נראה ג"כ מפשטות חרמב"ן, ע"ש. והנה מצינו יסוד שחידש הסבא אדמו"ר זצ"ל מקלם (ח"מ א מ"א שנה) מהא דמצינו בתורה בענין מסית כי "לא תחמול ולא תכסה עליו" (דברים יג-ט), דהיינו שאין מהפכין בזכותו, ועוד כמה דינים נאמרו במסית, שהוא גרוע מהעובר על עצם העבירה של עבודת אלילים, והטעם ע"ז הוא מקרא מלא דיבר הכתוב "כי ביקש להדיחך מעל ה'" (שם יא), - הנה לנו כי המסית על עבירה אף חמור מן העושה עבירה, וזה בשביל החסתה לבד, אף שהמסית לא אבא ולא שמע אליו כלום, ואף גם אם ירוק ירוק בפניו, הנה המסית בענינו הכי חמור.

ומעתה - מבאר עוד הסבא עפ"י הכלל המסור בדינו שמרובה מידה טובה (וימא ע"י א), א"כ כמה גדול שכר אדם העוסק לקרב בנים לאביהם שבשמים, פי כמה מעצם קיום המצוות. ומזה חיונו גדול להעוסקים עם הצבור, אם אפילו אינו רואה הצלחה במעשיו, וכן העוסק בתוכחה עם כל יחיד ויחיד, ומתעסק הוא לקרבו לזכות, ואפילו אם הלה

לא ישמע אליו, ולפעמים גם ישנאו וילעגו למו, הנה אל יפול רוחו בקרבו לאמור לחנם יגעתי, הנה שכרו אתו על פעולת דבריו ומעשיו לבד, ומרובה שכרו בלי שיעור יותר גם מקיום איזה מצוה, כי מרובה מידה טובה חמש מאות פעמים ממדת פורענות, ובמדת פורענות הנה אחד כי ידבר למשל עם הח"ח זצ"ל להסיתו לעבוד חלילה ע"י, דבר מוזר ודאי, ועכ"ז הנה ענינו מרובה בסקילה, ומזה ק"ו באחד כי ידבר עם הרשע הכי גדול, וישתדל עליו לקרבו לו, אף שלא שמע אליו כלל, אבל שכרו של זה העוסק עליו ודאי בלי שיעור ומידה.

יסוד גדול הוא זה, ובזה בנין כבר ענין פורשתינו לפי דברי חרמב"ן ז"ל, הענין של לתת שכר למביאייהם, ולא מצד גדר של חינוך או באים כאן, אלא מצד עצם ההבאה לבד, אף כי הטף אמנם לא לומדים ולא שומעים, אבל זה לא נוגע ולא איכפת לך כלל, אתה השתדלת להביאו תחת כנפי השכינה, אתה הבאת אותו אל פני ה', ושכרך אתך ודאי.

תח"ח זצ"ל היה אומר, מה שח"ל אומרים שאברהם אבינו ע"ה אחרי שנתן לאורחים לאכול אמר להם שיברכו את ה' ית' כדי להשריש בהם אמונה בהש"ת, זה ג"כ היה ממידת ההטבה שלו, כי אין לך הטבה גדולה יותר לאדם מלמד אמונה בהש"ת, שיכיר ויאמין כי הקב"ה נתן לחם לכל בשר, ומורג מדת הטובה שלו נתן לכל אחד אכילה, שהיה ולינה, זהו בגשמיות, וברוחניות עשה להם הטבה, שהודיע אותם כי הקב"ה ברא את השמים ואת הארץ וזוהי הטבה שלמה, עכ"ל.

וענין זה הוא כל סיבת בחירת הקב"ה באברהם אבינו. הנה כתוב "כי ידעתיו למען

Avraham's message to the world was far more attractive than Noach's admonitions — as is evidenced by the multitudes of people who drew closer to Hashem because of his influence. How did he accomplish that?

Rambam⁴⁰ describes Avraham's campaign of outreach as follows: "At the age of forty, Avraham recognized his Creator. Once he recognized and knew [Him], he began admonishing the people of Ur Kasdim and remonstrating with them, saying, 'This is not the way of truth that you are following.' He shattered the idols and began teaching the people that it is proper to worship only the God of the world and that it is fitting to bow down and to offer sacrifices and libations to Him." It is actually quite surprising that Avraham sought to promote bowing to Hashem and bringing Him offerings, for they are not included among *sheva mitzvos bnei Noach* — the seven commandments that the nations of the world are charged with observing.⁴¹ The Torah obligates Jews to bow down before Hashem⁴² and to serve Him with sacrificial offerings,⁴³ but the Gentiles have no such requirement; as far as their direct relationship with God is concerned they are obligated only to believe in Him. Why did Avraham advocate the offering of sacrifices and libations, rather than promoting the observance of the commandments that actually apply to the nations?

* Clearly, Avraham understood exactly where Noach had gone wrong. Noach sought to influence others by putting them down, pointing out their faults and promoting a sense of subjugation to the Divine Will. Avraham recognized that it is human nature to resist such a message. Therefore, Avraham adopted an entirely different

athletes spend years following a rigid and extremely demanding training program. What makes them capable of living with such discipline? It is simply that they are driven by a vision of what they can become and the greatness which they can achieve.

Likewise, children who are given the sense that they can become great will be capable of living up to exacting standards of discipline. The one caveat is that the message must be true; it must be attuned to each child's individual nature. A parent must understand the unique potential of each child and inspire him with a vision of the type of greatness he is capable of achieving. For one child, this may mean that he can excel in academic pursuits; for another, it may mean that he has the potential to flourish in business. Law school students often used to quip that the A students were destined to become professors, the B students would be judges, and the C students would be the ones making money. Every individual has his own unique way to shine and every person must be valued for his own unique strengths.

This insight can be a key to motivating any person to observe his religious obligations. As long as the *mitzvos* of the Torah — whether it be the seven *mitzvos* of *bnei Noach* or the 613 commandments of the Jewish people — are presented as a set of rules; any human being's natural reaction will be to resist following them. However, when a person is given a vision of what he can become by observing the *mitzvos*, it will be easier for him to commit to their observance. There is no healthier message that a human being can receive than the simple message that he has the capacity to become great.

OLYMPIC DISCIPLINE

Avraham's approach was not about teaching the world the difference between right and wrong. He did not excoriate others for immorality. He simply taught the world that it is possible for a human being to draw close to Hashem, to elevate himself and to become great.

* This is an important model for anyone who wishes to influence others, but more importantly, it is a model for the approach we must take in raising our children. When a child — or, indeed, any person — has a vision of what he can become and the heights he can achieve, he will do everything in his power to make himself great. In the absence of such a vision, any code of behavior he will be taught amounts to nothing more than a set of rules and regulations being imposed upon him by an external figure, with the unfortunate result that he will feel controlled and put down.

THE LITMUS TEST

This idea is encapsulated in a *mishnah* in *Pirkei Avos*:⁴⁴ "Rebbe says, what is the proper path that a person should choose? Anything that is beautiful for those who do it and beautiful to others." On the simplest level, this *mishnah* means to say that a person must gauge his behavior by two standards: whether he feels that he is doing the right thing and whether it will be perceived by others as a beautiful way to act. A person may know that he is right, but that does not give him permission to be abrasive, demanding or demeaning to others. A human being must act in a way with which others will want to identify; he must conduct himself in a manner that others will wish to emulate. In short, he must model good behavior for others.

Some people, in the privacy of their homes, may be domineering; when they wish to convince their spouses of something, they may simply browbeat them into submission. Sadly, all that means is that the more dominant spouse has forcibly imposed his or her views on the other. If a person were to imagine himself as a role model, his approach would likely be completely different. If an outsider were present at the discussion and watching the interaction between husband and wife, each would undoubtedly be mindful of the impression they would make on the observer. Before speaking, they would ask themselves, "What type of impression will I be making on this person? Will he want to be a spouse or a parent like me?" This would certainly affect the manner in which they address each other — and that is because the litmus test of proper behavior is whether it is the type of conduct one would wish to model for others. A person becomes a role model not because of his power of persuasion or cogent arguments, but simply by virtue of the way he conducts himself.

* There is simply no other way to account for the extraordinary effect Avraham and Sarah had on the people of their day, other than to assume that they were exceptional role models. Avraham and Sarah, by their own behavior, presented the people with a vision of the greatness that a human being can achieve — and thereby attracted tens of thousands of people to the service of Hashem.

approach: Instead of emphasizing the obligations of others, he focused on their potential for greatness.

* A human being naturally resists being controlled — but just as naturally, he craves the opportunity to rise to great heights. If a person is shown a vision of his potential greatness, if he is given the sense that he can become something much more meaningful, then the motivating effect of that recognition can be enormous. Human beings are finite creatures by nature, but Hashem is infinite. When a person feels that he has been invited to attach himself to Hashem, as it were, he comes to feel that he is a part of that infinity. Hence, Avraham advocated the use of sacrifices and libations so that people could feel a connection to the Almighty — a connection through which they could be uplifted.

AVRAHAM FOR THE MEN, SARAH FOR THE WOMEN

This brings us back to our initial question: How did Chazal know that Avraham influenced the men and Sarah influenced the women? To answer this question, let us examine how Avraham communicated his message to the world.

Avraham was not in the business of proselytizing. He did not announce to the world that he knew the truth and that others should follow him for that reason. Rather, Avraham influenced others primarily by serving as a role model. He interacted with others in a positive way, showing them respect and demonstrating understanding of the needs and issues of every individual. Through this approach, Avraham succeeded in touching the hearts of many people and influencing them to follow his example.

How do we know that this is what he did? Because this is the only possible explanation for Rashi's comment. If Avraham and Sarah had worked by preaching the truth, there would be no reason to assume that they influenced the men and women separately. This can be understood only with the presumption that they influenced others by acting as role models; it stands to reason that a man is the proper role model for men, while a woman serves in that capacity for women.

32 R. Twersky - Aot

As descendants of the Patriarch Abraham, or as converts to the faith of Abraham, we have the capacity of עין טובה. We have the positive trait of *farginning*. Perhaps this is because we have the companion trait of *an undemanding soul*; i.e., to be satisfied with what one has. The Talmud considers a person with this trait as being truly wealthy (above, 4:1). One who is discontented with his lot will find it difficult to *fargin* others what they have.

35

נמצינו למדים, שהדורות הקודמים לאברהם אבינו מנעו מעצמם את השפעת מידת הרחמים על ידי שפשטו ידם בגזל וציערו זה את זה, על כן כשאברהם אבינו החזיר את אנשי דורו למוטב והכניסן תחת כנפי השכינה, ראשית כל לימדם לרחם על הבריות ולהתרחק מן הגזל, ועל ידי כך להמשיך עליהם מלמעלה את מידת הרחמים.

והנה כאשר אדם המוכיח את האחרים רוצה שיכנסו הדברים בלב השומעים ויפעלו את פעולתם, מוכרח

הושע

פרשת לך לך

אהל

33

קה

רש"י על פי דברי המדרש רבה (פרשה לט, י) "ואת הנפש אשר עשו בחרן - שהכניסן תחת כנפי השכינה, אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים, ומעלה עליהם הכתוב כאילו עשאוּם."

כאורה יש לדקדק בלשון הפסוק כמה דיוקים, חדא מדוע הקדים הפסוק את 'כל רכושם אשר רכשו' לפני 'הנפש אשר עשו בחרן', והלא לכאורה לאותם גרים הייתה חשיבות רבה יותר מאשר הרכוש אשר לאברהם, ואם כן היה על הפסוק להקדים תחילה את הנפש אשר עשו בחרן. ועוד מהו ייתור הלשון 'ואת כל רכושם אשר רכשו', והלא יכול היה לומר 'ואת כל רכושם' ותו לא.

על מנת לבאר את העניין יש להקדים, דהנה לגבי סיבת עונשם של אנשי דור המבול מצאנו שחטאו בחטאים החמורים שבתורה, כמובא ברש"י על הפסוק (נחא"ט ו, יב) "ותשחת הארץ לפני האלהים - לשון ערוה ועבודה זרה", אך למרות החטאים החמורים הללו מובא ברש"י שם בהמשך, 'שלא נחתם גזר דינם אלא על הגזל', על אף שעוון הגזל הוא חמור הרבה פחות מאשר חטאי עבודה זרה וגילוי עריות."

34

ביאר הגאון בעל השואל ומשיב את הדברים, על פי משל לעוף שתפס והעלה דג גדול מן הים להשביע רעבונו, אולם הדג החל להתחנן לפניו ולעורר את רחמיו שיניחוו לנפשו וישחררו לחירות, ואכן נכמרו רחמיו של אותו

העוף על הדג והחליט לשחררו, אך תוך כדי הדברים נשמת מתוך פיו של הדג הגדול דג קטן יותר, אשר הדג הגדול בלעהו לפני שנתפס על ידי העוף, כשראה זאת העוף חזר בו מכוונתו ואמר לדג הגדול: וכי כיצד הנך מעז לבקש רחמים על עצמך בשעה שאתה אינך מרחם על האחרים...

דור המבול אמנם חטאו בכל החטאים החמורים שבתורה, אך כל עוד לא פשטו ידם בגזל ורחמו עליהם מן השמים והמתינו מלהענישם עד שיחזרו בתשובה, אך כאשר חטאו בגזל גילו שאין בליבם רחמים על אחרים, על כן אף משמים פסקו מלדון אותם במידת הרחמים, וכן איתא בגמ' (שם קא, ט) "כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים, וכל שאינו מרחם על הבריות אין מרחמין עליו מן השמים", וממילא נחתם גזר דינם למיתה.

שיהיה הוא עצמו נקי לגמרי באותו העניין שעליו דברי תוכחתו, כדאיתא בגמ' (ערכו טו, ג) "אמר רבי טרפון, תמה אני אם יש בדור הזה שיכול להוכיח, אם אמר לו טול קיסם מבין שיניך, אמר לו טול קורה מבין עיניך", וכן איתא בגמ' (ננא מנינא קו, ג) "קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים", וממילא בכדי שדברי תוכחתו של אברהם אבינו לאנשי דורו לרחם על הבריות ולהתרחק מן הגזל ישפיעו עליהם, היה נצרך שאברהם אבינו עצמו יהיה נקי כפיים ורחוק מכל שמץ של גזל.

מעתה יתיישב היטב מפני מה הקדימה התורה את כל רכושם אשר רכשו לפני ואת הנפש אשר עשו בחרן, וכן יבואר כפל הלשון 'כל רכושם אשר רכשו', דבאה התורה להדגיש, שרכושם של אברהם אבינו ושרה היה רק על ידי 'אשר רכשו' אותו בעצמם בנקיות כפיים, ללא שמץ של הערמה וגזל חלילה, ורק מכח זה שאברהם אבינו ושרה היו נקיים בעניין זה של ההתרחקות מן הגזל, בבחינת 'קשוט עצמך תחילה', יכלו להגיע לידי ואת הנפש אשר עשו בחרן - להשפיע על אנשי דורם לרחם על הבריות, ולהתרחק מדרך אבותיהם שפשטו ידם בגזל, ועל ידי כך להמשיך עליהם משמים את מידת הרחמים.

ע"פ פי אותו יסוד של 'קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים', ניתן ליישב תמיהה נוספת בעניין זה, מדוע החל אברהם אבינו לגייר ולהכניס אנשים תחת כנפי השכינה רק בחרן, כדכתיב: "ואת הנפש אשר עשו בחרן", מפני מה לא עשה כן כבר ביאור כשדים, והלא כבר שם הכיך את בוראו ומאס בעבודת כוכבים, כדאיתא במדרש רבה בסוף פרשת נח (פרשה למ, יג) ששבר אברהם אבינו את צלמי תרח אביו, ושחק על עובדי האלילים, ואם כן מדוע לא גייר אנשים כבר ביאור כשדים?

ביאור הדברים הוא, שעד הנסיון הגדול ביאור כשדים שמסר אברהם אבינו את נפשו והושלך לתוך כבשן האש על קידוש ה', עדיין לא היה ברור לאברהם אבינו שאמונתו שלימה, ושהוא הצליח להתנתק לגמרי מהשפעת בית אביו ואנשי מקומו שהיו כולם עובדי אלילים, ועל כן עדיין לא התחיל להכניס אחרים תחת כנפי השכינה, מפני שסבר שעדיין לא הגיע לדרגת 'קשוט עצמך' וממילא לא יהיו דבריו נשמעים, מחמת שהוא עצמו עדיין אינן אמונתו שלימה. ורק אחר היציאה מ'אור כשדים', אחר שמסר נפשו על קידוש ה', הרגיש אברהם אבינו שהוא כבר שלם באמונתו ומסוגל להתחיל להשפיע על אחרים לעזוב את העבודה זרה, ולהדבק באמונת אלוקי עולם.

ואת הנפש אשר עשו בחרן [יב, ה], תרגם אונקלוס וית נפשתא די שעבידו לאורייתא, והוא כדאיתא בגמ' (ע"ז טו) ששת אלפים שנה הוי העולם שני אלפים תורה שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח, שני אלפים תורה מאימת, מואת הנפש אשר עשו בחרן, והמכוון כמבואר ברמב"ם (עבודה כוכבים א, ג) כי היה אברהם אבינו ע"ה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר ומממלכה לממלכה ומפרסם אלקותו ואחדותו ית' לכל העולם, והיה מלמד לבני האדם תורה, את הדרך ילכון בה והמעשה אשר יעשון עי"ש.

אמנם צריך להבין אומרו ואת הנפש אשר עשו בחרן, 'דשעבידו' לאורייתא, מהו העשיה שעשו בעצמות נפשותם, להיותם מכונים הנפש אשר עשו, ומהו השעבך דשעבידו לאורייתא, למה שעבדום.

ונראה הענין עפ"י מה דאיתא בספח"ק ישמח ישראל (פרשה זו אות ח) בשם כ"ק מרן אדמו"ר מביאלא זצלה"ה זי"ע, כי מובא בספרי המקובלים שעולם התורה הוא נקודות, שאחת אין לה חיבור עם חברתה, ועולם התיקון הוא גוון אחד, ואמר בקדשו כי אף שהם סודות גדול רמות ונשגבות, עם כל זה יוכל כל איש ישראל ללמוד מזה דרך עבודה להשי"ת, להיות מעולם התיקון ולא מעולם התורה ח"ו, היינו להתאחד עם חבריו באהבה ובאחוה ובריעות, ולא להתכבד בקלון חבריו ח"ו, אדרבה חבריו ישא חן בעיניו, ויהי כבוד חבריו חביב עליו כשלו [אבות ב, י], ועי"ז מתקנים העולם ונקרא עולם התיקון, וזה הוא הדרך לזכות לתורה, כמו שאמרו חז"ל [ויק"ד ט, ט] כיון שבאו כולם להר סיני נעשו כולם חניה אחת אמר הקב"ה הרי השעה שאני נותן התורה לבני, וזהו שנאמר [שמות יב, ב] ויחן שם ישראל, כמו שפירש כ"ק מרן אדמו"ר הזקן מווארקא זצלה"ה זי"ע שכל אחד ואחד היה לו חן בעיני חבריו, ועי"ז זכו לתורה.

ודבר זה פעל ועשה אברהם אבינו ע"ה. בעצמות הנפש אשר עשו בחרן - דשעבידו לאורייתא, היינו שהשפיע זאת בקרבם ובנפשם פנימה, שלא יהא כל אחד נפרד לעצמו, איש לדרכו פנה [עי"ה שרי יא פיק"ה], אלא שיהיה כל אחד 'משועבד' לחבירו, לדאוג לזולתו ולהשפיע לו לקרבו לעבודתו ית"ש, ומכח זה התחילו אז השני אלפים תורה, להיות כל אחד משתעבד לאורייתא.

וזהו כדאיתא בישמח ישראל [שם] על דברי המדרש [ב"ד למ, ג] אחות לנו קטנה [שר השירים ח, ח] זה אברהם וכו' שהוא מאחה את הקרע, היינו שתיקן את עולם התורה שהוא

בחי נקודות ויש הפסק בין אחת לחברתה, ולמדם להתאחד יחדיו, ועי"ז לאחד שמים וארץ ולהכיר באחד יחיד ומיוחד, כצדון השי"ת בעולם התיקון.

ובח זה שפעל ועשה אע"ה בעולם, עדיין קיים ועומד לעד, ויוכל כל איש ישראל לזכות לזה, כמו שאמרו חז"ל [אבות ה, ט] עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפילה מתלמידיו של אברהם אבינו, ופירש רש"י ז"ל עין טובה שאין לו קנאה על חבריו, שחביב עליו כבוד חבריו ככבודו, ורוח נמוכה עניו ושפל רוח, ונפש שפילה שמשפיל עצמו עין אנשים ומעורב ביניהם, היינו כי מדות אלו הן הם העשיה שפעל והשריש אברהם אבינו בעולם, בהנפש אשר עשה, ומכח זה היכולת גם היום להיות מתלמידיו, ובכלל הנפש אשר עשה, משא"כ להיפך, עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה, בזה נעשים מתלמידיו של בלעם הרשע.

לאן נעלמו בדור הבא?!

עם הירידה למצריים, יש רק שבעים נפש המתלווים ליעקב. וכבר תמהו ההוגים, לאן נעלמו כל המתגירים אשר גיירו אברהם ושרה, הם וצאצאיהם. לא מצינו אותם מוזכרים במקום כלשהו בתורה!

ונראה: התלהבות, כוחה יפה לשעה. כדי שהתלהבות תתורגם לשפת דורות, יש צורך במסגרות, לתוכן זורמת ההתלהבות והופכת למצוות תמידיות. אברהם, עבר ניסיונות, הלכך התלהבותו נשארה מושרשת עד לדור יציאת מצרים, שזכה וקיבל תורה. לעומת זאת, הנפש אשר עשו בחרן, הם אנשים שהתלהבו מאישיותו, דרשותיו-טענותיו של אברהם, אך לא העבירו זאת בכור היתוך של ניסיונות ולא צרפום בתוך מסגרת תר"ג מצוות, אף שכנראה למדם את שבע מצוות בני נח, הלכך, כעבור דור, נעלמה ההשפעה והייתה כלא הייתה.